

roen er op uittekt. Zonder twijfel is de Noord-Hollander niet aan de schaduwzijden van zijn aanleg ontkomen, hij is niet diep. Hij verlangt een woord „voor de praktijk van het leven“. Terecht heeft de heer Norel er onlangs in een zeer goed artikel in „De Standaard“ op gewezen, dat deze provincie een geheel eigen methode van evangelisatie vraagt. De man uit Noord-Holland wil niet geaaid worden, zoetelijkheid of lievigheid doet hem op zijn achterste beenen staan. Even weinig wil hij bemoeit worden of overweldigd. Toch heeft men hem vaak onrecht gedaan, omdat men hem niet begreep. Nergens stemt het bevel van den Heiland: Onder wijst de volken! meer met den eigenaard over een dan bij ons in Noord-Holland. Kom hem niet met een flauw verhaaltje aan boord! daar is hij niet van thuis. Maar als je hem klaar en reël, zonder „geleerdheid“ waaraan hij maling heeft, zegt, waarop het staat, dan zal hij antwoorden: Kaik, deer kon je wel eens gelat an hebben! Als ge den Noord-Hollander wilt vinden, zult ge hem moeten zoeken in zijn huiskamer, bij de kachel. Met zijn wijf en zijn kinders en zijn knecht om hem heen. Zoo'n Bijbellezing om de tafel, zulk een zondagsschool bij de kachel zal in goede narde vallen. Maar naar een samenkomst zal hij zich niet gemakkelijk laten meetroonen. Ontroerende woorden over zijn armoede in geestelijk opzicht, over de duisternis, die op zijn dorpen hangt, zullen langs zijn „kouwe kleeren“ afglijden. Maar als ge op den man af hem zijn tekortkomingen onder de oogen brengt, zal hij toegankelijk blijken. Zeer concrete prediking stelt hij op prijs, je molte koe en peerd noemen, zal hij zeggen. Geen fratsen! daar is hij niet van gediend. Hoe heeft Lindeboom den Hollandschen aard begrepen! Zijn nuchterheid, zijn praktische instelling maakte hem hier den aangewezen man. Hij heeft de duizenden in beweging gebracht. Eigenlijk heeft Noord-Holland, mensche-lijk gezien, maar twee mogelijkheden. Het zal modern wezen of het zal Gereformeerd zijn. Een Leven naar het Verbond kan de Hollander beter verstaan dan een juichtoon over het blijde evangelie, voor mystiek is hij in het geheel niet geschapen. Gelukkig wordt er in onze dagen veel gedaan in donker-Noord-Holland. Het komt er echter vooral op aan mannen te vinden, die den Noord-Hollandschen eigenaard verstaan. Ik heb eens van een ambtenaars-echtpaar gehoord, dat een pelgrimstocht door een groot deel van ons land heeft gemaakt. Zoo kwamen zij ook eenige jaren te wonen op een dorp in deze provincie. De vrouw des huizes voelde zich nog nooit van haar leven zoo weinig thuis als toen zij pas Noord-Hollandsche werd. Maar toen zij na een drietal jaren vertrekken moest, was het afscheid van dit dorp het eenigst afscheid, dat haar tranen kostte. Dit kan elk begrijpen, die dit ronde, trouwhartige volk heeft leeren kennen en liefhebben. En hij bidt uit den grond van zijn hart: Uw koninkrijk kome! ook Bij ons in Noord-Holland!

N. B.

(Vervolg van pag. 411.)

uit Ezechiël worden bedoeld: Moskou en Tobolsk, dan zullen duizenden daarvan onder den indruk komen en meenen, dat dat nu nog eens de ware Schriftverklaring is.

Maar het is dwaasheid en zuivere willekeur. Daarvoor is ons de profetie niet gegeven.

Wat de Heere met de voorzeggings van de laatste dingen, met het geven van de teekenen van de komst van den Zoon des menschen alléén bedoelt is dit, dat wij door al deze dingen, oorlogen en geruchten van oorlogen, openbaring van goddeloosheid en vervolgingen der gemeente, hongersnooden en ziekten ons er telkens aan zullen laten herinneren, dat de Christus wederkomt, dat deze bedeeing niet eeuwig duurt, dat wij zoo moeten leven, dat wij den Heiland altijd kunnen ontvangen.

Heel de geschiedenis van het Nieuwe Verbond is één doorlopende vervulling der profetieën en wij hebben nooit het recht van te voren te zeggen: „daarin of daarin zal nu de vervulling plaats vinden“.

In den loop der eeuwen is trouwens ook telkens gebleken hoe men zich daarmee vergist.

Bovendien hebben wij daar in het geheel geen behoefte aan.

Niet hiearaan hebben wij behoefte, precies uit te vinden hoe de dingen nu verder zullen verlopen, maar dit hebben wij nodig, dat wij, in het algemeen, door al wat er om ons heen gebeurt, ons wakker laten roepen, dat wij bedenken dat Christus elk oogenblik komen kan, dat altijd de nood ons kan overvallen, ook de nood van de vervolging, opdat wij altijd leven uit het geloof, altijd ons geborgen weten in Christus, altijd bezig Christus en Zijn rijk te dienen, de macht des boozen te wederstaan.

Hoe het dan precies zal gaan, of wij dan nog tijden krijgen van vrede en welvaart, of dat wij van nu aan door duisternis en verschrikking heen naar het einde gaan, dat is Gods zaak, dat kunnen wij gerust aan Hem overlaten.

Als wij maar waakzaam en werkzaam zijn (en daartoe roept de Heere ons in deze dagen weer krachtig op), dankom het met ons altijd goed.

Daarom, laat u niet ontroeren door allerlei spitsvondige, menselijke, aanvechtbare, redeneeringen en voorspellingen, maar leeft rustig uit het geloof, bij het Woord, aan Gods Hand.

Dat zal ook kracht geven tot het vervullen van uw taak, hetzij ge geroepen wordt om in het leger te dienen, hetzij ge uw plaats hebt in de burgermaatschappij.

Geloovig — nuchter blijven, dat vraagt de Heere. D. v. D.

De verbondsleer en het boek van prof. Aalders.

In „De Wekker“ schrijft de redacteur (J. J. v. d.) S(chult) te A(peldoorn) een en ander over het boek van dr G. Ch. Aalders:

Rondom dit boek is een strijd geboren in de Gereformeerde Kerken, die ons sterk herinnert aan de dagen even vóór en ná '92 tot op de Synode van 1905, toen de Gereformeerde Kerken meenden, dat eenheid verkregen was, en dat de Christelijke Gereformeerde Kerk nu duidelijk kon zien, dat zij geen recht had van bestaan. Thans demonstreert dit boek, dat deze eenheid alleen bestond en bestaat in naam.

Dit boek handhaaft de leer, dat het verbond opgericht is alleen met de uitverkorenen en dat Christus het Hoofd is van het genadeverbond, blz. 185 enz.

Eerst wordt aangewezen, hoe verkeerd de Woeldek's voorstelling is in zijn boek „het doopsformulier“. Maar nu zit de Schrijver er mee, dat in eigen Kerken er meerderen zijn, die zich aan de zijde van de Woeldek plaatsen, en die evenals de Woeldek van deze idealistische verbondsleer niets moeten hebben.

In zijn laatste hoofdstuk „samenfassende beschouwingen en praktische gevolgtrekkingen“ tracht de Schrijver aan te toonen, hoe verkeerd een verbondsbeschouwing is, die het zaad der geloovigen niet beschouwt als reeds wedergeboren, en in Christus geheiligd, en die daarom als lidmaten van Zijne Gemeente behooren gedoopt te wezen.

Onzerzijds is tegen deze onschriftuurlijke, ofschoon schriftuurlijk-idealistische verbondsleer geschreven en gewaarschuwd.

Thans schrijven de kopstukken in de Gereformeerde Kerken in denzelfden toon tegen dit boek.

Ik zal maar voorbijgaan, wat in „De Reformatie“ te lezen staat, als weerlegging, van wat Aalders beweert. Scherper dan het daar staat, kunnen wij het niet zeggen. Ik kies uit het vele over deze lectuur, wat ds Th. Delleman schrijft in de „Gereformeerde Kerkbode van Kralingen“. Hij zegt daar:

Prof. Aalders zegt: dat Christus het Hoofd is van het genadeverbond, is voor geen bestrijding vatbaar.

Dit laatste is wel wat al te sterk uitgedrukt, want stel nu daartegenover eens de uitspraak van den ouden dominé T. Bos (waarbij de namen van prof. Lindeboom, Kreulen, J. van Andel e.a. genoemd kunnen worden), die in 1904 schreef: in den waren eigenlijken zin des woords kan men niet zeggen, dat God het genadeverbond met Christus opgericht heeft, want dan zou daaruit volgen, dat God in dat verbond werd de God van Christus, en dat Christus uit vrije genade het eigendom geworden is van God.

Het verbond is opgericht met menschen, die geworden waren zonder God in de wereld en door dat verbond genadiglijk weer aangenomen werden tot een volk van God. „Blijkbaar zijn er dus altijd theologen geweest, die er anders over dachten dan prof. Aalders.“

Wanneer ik dergelijke reactie lees in de Gereformeerde Kerken, wanneer ik recensies en weerleggingen lees in de pers der Kerken, die het met de idealistische voorstelling van prof. Aalders in het geheel niet eens zijn, dan willen wij ons niet verheffen met te zeggen: zie je nu wel, hoeveel recht wij hadden om in '92 met de vereeniging niet mee te gaan, maar dan zouden wij ons willen aansluiten, bij hetgeen „De Waarheidsvriend“ van 24 Aug. schrijft: „Jammer, dat de Gereformeerde Kerken in 1905 op de Synode te Utrecht deze kwestie van „de leer der veronderstelde wedergeboorte“ niet grondiger heeft behandeld, en niet flinker heeft verworpen. Het is en blijft één van de belangrijkste verschilpunten tusschen de Chr. Gereformeerden en de Herv. Gereformeerden enerzijds, en de Gereformeerde Kerken anderzijds.“

Ja inderdaad, zoo spreken ook wij. Jammer, dat deze onschriftuurlijke leer niet flinker is verworpen door de Synode der Gereformeerde Kerken. Maar wat niet is geschied, kan nóg geschieden. Wie weet?

Ik begroet daarom zulke boeken als van Aalders dankbaar, niet omdat wij het er mede eens zijn, maar omdat zij blijken de oogen van velen te openen.

Zou waarlijk de tijd dichter naderen, als waarop wij in ons Synodaal schrijven aan de Gereformeerde Kerken hebben gedeeld?

Want gedeeldheid is onze wensch niet, maar eenheid.

Ik ga op deze uitlatingen niet nader in, behalve op een paar punten:

a. naar mijn meening heeft de schrijver geen gelijk, als hij meent, dat in 1892 de scheiding geoorloofd was; deze zou eerst geoorloofd zijn geweest, indien het binnen de Gereformeerde Kerken onmogelijk was, tegen de verbondsoptvatting van prof. Aalders te strijden, en indien diens krasse uitspraken kerkelijk zouden worden gemaakt. Het feit evenwel, dat in onze pers ook door een kerkelijk hoogleraar geschreven worden kon tegen dit boek zoo als het geschied is, en nóg geschiedt, toont aan, dat de kerken een dergelijk boek niet voor haar rekening nemen; en voorts meenen we, dat een theo-

logische verhandeling als van prof. Aalders binnen het raam der confessie haar plaats hebben kan;

b. in de meening, dat prof. Aalders' boek een onjuiste constructie geeft, word ik steeds meer versterkt; en steeds duidelijker wordt ook door anderen het tegenovergestelde gevoelen verdedigd;

c. zoolang een synode daarin geen verhindering brengt, zal ook daaruit het onjuiste van den stap van 1892 blijken;

d. ik herhaal, dat uitspraken als prof. Aalders zich veroorloofde, aan het hoognoodige streven naar eenheid tusschen Geref. Kerken en Chr. Geref. Kerk niet bevorderlijk zijn; waarom ik dan ook, getrouw aan mijn verlangen naar eenheid zonder eenigen knieval van de eene of de andere groep, gemeend heb, de opinie der ouderen van vóór 1892 te moeten beschermen tegen prof. Aalders' vonnis;

f. dat ook vóór 1892 onder de christelijk gereformeerden aangaande het verbond verschil van meening openbaar geworden is, zonder tot scheuring aanleiding te worden, bewijst te meer, dat eenheid in kerkverband mogelijk moet zijn, ook al blijven theologische meeningen in dezen tegenover elkander staan.

Voorts schrijft „De Waarheidsvriend“ (hervormd, Gereformeerde Bond):

Zoo staat men dan tegenover elkaar, en niet weinig fel, met de scherpste veroordeeling van den een aan het adres van den ander, waarbij vooral opgeld doet: „gij zijt niet gereformeerd“.

Zou het niet beter zijn de strijdvragen, de verschilpunten inzake het Verbond eens rustig onder de oogen te zien en eens als broeders van hetzelfde huis (wij bedoelen het hier inter-kerkelijk) met elkaar te praten? Wat heeft men er aan, als men b.v. zoals prof. Hepp doet, uitdrukkingen te gebruiken van: „schrik beving mij, toen ik kennis nam van de verbondsbeschouwing van Van der Vegt“? Zooals deze zelfde professor nu al weken bezig is zoo spelenderwijze het boek van ds Woeldek te becommentarieren en diens beschouwingen te veroordeelen, steeds met dien zelfden welverzekerden luchtigen en vluchtigen toon, terwijl anderen als prof. Schilder, ds Delleman enz. er hoog respect voor hebben.

Wij zijn van het boekje van ds Van der Vegt volstrekt niet geschrokken. Integendeel. Wij vinden het een keurig boekje, in prijszwaardigen vorm gesteld en duidelijk ook voor den eenvoudigste. Waarom moet een ander nu theatraal uitroepen: de schrik is mij op 'tlijf geslagen; is dat nu gereformeerd?

K. S.

GENERALE SYNODE DER GEREFORMEERDE KERKEN.

(Vervolg zitting van Woensdag 20 September 1939.)

De werkwijze der Synode.

Ds S. Idema rapporteerde hierna over de verzoeken in verband met de werkwijze der Synode van de kerkeraden van Arnhem, Haarlemmermeer-O.Z., de classis Klundert en de Part. Synoden van Drenthe, Overijssel en Utrecht, die allen aandringen op tijdiger verschijning van de rapporten.

Aan de discussie namen deel de leden dr J. Thijss, ds J. L. Schouten, prof. dr J. Ridderbos, prof. dr O. v. Gelderen, ds D. Hoek, prof. dr K. Schilder, ouderling J. Tieleman, dr W. A. van Es en ds W. H. den Houting.

De Voorzitter betreurde, dat er stemmen opgaan, die een tegenstelling maken tusschen de kerken en de Synode. Spr. kan met zijn Geref. voelhorens dat nergens zien en ook niet accepteren.

Ouderling Tieleman gaf het advies van prof. Kuiper in 1911 in „De Heraut“ gegeven, aan de leden der Synode in overweging.

Prof. Ridderbos wees er op, dat de teleurstelling hoofdzakelijk betreft het rapport inzake de leergeschieden. Spr. vat dat niet. Men weet toch wel, dat dit een kieske zaak is. Spr. maakt geen deel uit van de commissie en oordeelt als buitenstaander. De Synode gaf toch geen opdracht aan deputaten tot publicatie van hun rapport? Er was in de pers veel lichtvaardige critiek en daarom is een verzoek om meer vertrouwen in de Synode wel op haar plaats. Men bedoelt het natuurlijk goed, maar ondermijnt zoo het gezag der Synode.

Nu spr. iets meer van de zaak weet, kan hij zich zeer wel begrijpen, dat het rapport dezer commissie niet is gepubliceerd.

Dr J. Thijss wees nog eens op de opdracht, die deputaten van de vorige Synode hadden ontvangen.

De Synode sprak vervolgens uit: a. dat aan iedere Synode de bevoegdheid toekomt te beslissen of de rapporten al dan niet aan de kerken zullen toegezonden worden, alsmede over den tijd van de toezending der rapporten;

b. dat in gevallen een rapport te laat gereed komt, zoodat er van te voren niet behoorlijk kennis van genomen kan worden, het eveneens aan het oordeel van de desbetreffende Synode wordt overgelaten om de behandeling van het rapport te doen doorgaan of uit te stellen.

Ook over de verzoeken van bovengenoemde kerkelijke vergaderingen om de zittingen in comité-generaal zoo veel mogelijk te beperken, rapporteerde ds Idema. De Voorzitter wees er op, dat het niet aangaat de gedachte te lanceeren, dat de Synode zonder strikte noodzakelijkheid in comité-generaal gaat.

Hier komen ondoordachte voorstellen ter tafel en spr. acht het ongehoord zulke dingen een Synode in de schoenen te schuiven. Spr. neemt dit kort en goed verdracht maken en wil in het rapport bij deze dingen den vinger gelegd zien.

Prof. dr K. Dijk oordeelt, dat deze Synode ook behoort op te komen voor de eere van de vorige Synode.

De termijn kerkeraad waarin de Amsterdam komt niet

Ds D. S. sprake is dingen aan mogen de D. H. prof. Dijk, gewezen w. Ouderling Jemmerme Spr. acht kerkelijke

Prof. dr comité-verg. zaak niet van geheel van 1836, zelve. Maa is gedaan. ken, want op den sprekt zij wust en b. sprokene

Dr H. K. er op gewe haar moet Bogerman openbaar l. zij zich d. Te half den koffie

In de welkom d. hem uit a. nemen.

De concl. vergaderen de daar g. aangenom

Uwe cor. a. dat te betreft, l. paalde zal, en es sloten ver maakt;

b. van Geref. Ker. classis K. Kerken v. Prof. K. meer het het indep van de e. pers, die critiek ge

De Voi. polemiek zal om d.

Ds N. zoo incid. de wijze. meerd. W. tisme, ma bij de k. discussie

Prof. d. dat in he alleen ni. zijn. Spr. zitting w.

Prof. d. den kerl. te nodig. de verkes gaarne g. komen a.

Ds D. E. meer-O.Z. de Part. men de t. nen, toch hier een. bestraffir zin spr. c.

Prof. c. zijn colle. heid“ zit. relevere voortgeze. publieke. communi. door een. spreken.

Ds W. comité-g. generaal. rapport.

De r. merking. De V. Ridderbo. Prof. L. door der.

Het ha. „De S. in een. sommige. dingen a. zen, en. lijke ver.

Ouder. welke p. toom oo. Prof. zichtig.

s binnen het
in;
een onjuiste
versterkt; en
n het tegen-

ering brengt,
ap van 1892

Aalders zich
naar eenheid
niet bevorder-
niet mijn ver-
val van de
e opinie der
n tegen prof.

gereformeer-
eening open-
aanleiding te
kerkverband
e meningen

(harvormd,

aar, en niet
ng van den
ij vooral op-

de verschil-
der de oogen
le huts (wij
kaar te pra-
zoals prof.
van: „schrik
te verbonds-
deze zelfde
elenderwijze
en en diens
dien zelfden
toon, terwijl
enz. er hoog

er Vegt vol-
vinden het
orm gesteld
aom moet
thrik is mij
i?

K. S.

MEERDE

ber 1939.)

der Synode.
e verzoeken
n de kerke-
de classis
, Overijssel
erschijsing

r J. Thijss,
bos, prof.
K. Schilder
an Es en

en opgaan,
erken en de
dat nergens

van prof.
n de leden

leurstelling
leersgeschied-
dat dit een
an de com-
Synode gaf
licatie van
ardige cri-
vertrouwen
elt het na-
ler Synode.
ij zich zeer
stie niet is

, die depu-
gen.
aan iedere
of de rap-
geezonden
ending der

reed komt,
ds van ge-
oordeel van
om de be-
a of uit te

kerkelijke
eraal zoo-
s idema.
st aangaat
der strikte

fel en spr.
ode in de
t en goed
ze dingen

le ook be-
ge Synode.

De terminologie van Haarlemmermeer-O.Z., dat deze kerkeraad is „verontrust over de geheimzinnigheid waarin de vergadering der voortgezette Synode van Amsterdam, die op 5 April 1938 samenkwam, is gehuld”, komt niet van pas.

De D. Scheele wees er op, dat in Drenthe geen sprake is van verdachtmaking. Als er zulke ernstige dingen aan de orde komen als in 1936 het geval was, mogen de kerken toch wel inlichtingen vragen?

De D. Hoek, zich aansluitend bij het betoog van prof. Dijk, oordeelt, dat Haarlemmermeer-O.Z. moet gewezen worden op het onjuiste van haar handelwijze.

Ouderling S. van Wijk constateerde, dat in Haarlemmermeer-O.Z. warm medeleven gevonden wordt. Spr. acht aan het voorstel van deze kerk wat in de kerkelijke pers geschreven is, niet geheel vreemd.

Prof. dr K. Schilder erkent, dat in het algemeen comité vergaderingen noodzakelijk zijn. Spr. wil van deze zaak niet één zijde naar voren brengen. Dat er iets van geheimzinnigheid is gekomen rondom de Synode van 1936, daar is iets van aan. Niet door de Synode zelf. Maar door een publicatie die over deze Synode is gedaan. Spr. kan hier slechts in het algemeen spreken, want hij mag het comité niet schenden. Spr. wees op den ernst van comité vergaderingen. Wie daar spreekt zij zich van zijn verantwoordelijkheid wel bewust en hij bedenke, dat een ander op het daár gesproken niet publiek kan antwoorden.

Dr H. Kaajan herinnert er aan, dat dr A. Kuiper Sr er op gewezen heeft, dat de Synode zooveel mogelijk openbaar moet zijn. De Synode van 1918 was publiek, maar Bogerman stond niet toe, dat de Engelschen in het openbaar hun critiek gaven op de Gomaristen, hoezeer zij zich daartegen ook hebben verzet.

Te half één werden de discussies onderbroken voor den koffiemiddag.

De middagzitting.

In de middagvergadering heette de Voorzitter welkom de D. J. B. Allaart te Djocjakarta en nodigde hem uit aan de tafel der Zendingdeputaten plaats te nemen.

De conclusies, die de commissie voorstelde inzake het vergaderen in comité-generaal en het publiceren van de daar genomen beslissingen werden door de Synode aangenomen. Zij luiden aldus:

Uwe commissie stelt U voor, uit te spreken:
a. dat iedere Synode voor wat de wijze van vergaderen betreft, heeft te oordeelen, of zij met het oog op bepaalde zaken in het openbaar of in comité vergaderen zal, en evenzeer, wat van het verhandelde in die gesloten vergadering in de acta publiek kan worden gemaakt;

b. van deze uitspraak mededeeling te doen aan de Geref. Kerk van Haarlemmermeer (O.Z.), aan de Geref. classis Klundert en aan de Part. Synode der Geref. Kerken van Drenthe en Utrecht.

Prof. Kuiper wees er op, dat de Geref. Kerken al meer het gevaar lopen onder invloed te geraken van het independentisme, waardoor men elke vergadering van de classis en synoden openbaar wenscht. Op de pers, die zulke denkbeelden propageert, moet ernstige critiek geoefend.

De Voorzitter wees er op, dat als straks de perspolemie wordt behandeld, er nog meer gelegenheid zijn zal om deze dingen breder te bespreken.

De N. Duursema betreurde het, dat deze zaak zoo incidenteel aan de orde is gekomen en waardeert de wijze waarop de commissie de zaak heeft geëntameerd. We zijn niet alleen bang voor het independentisme, maar ook voor het dooden van alle belangstelling bij de kerkelijke vergaderingen. Spr. zou gaarne de discussie sluiten.

Prof. dr V. Hepp wilde uiting geven aan zijn spijt, dat in het debat elementen zijn ingedragen, die er niet alleen niet behoorden, maar die ook niet ongevaarlijk zijn. Spr. zou gaarne enkele zaken in een besloten zitting willen doorpraten.

Prof. dr J. Ridderbos zou er voor gevoelen om den kerkeraad van Haarlemmermeer-O.Z. ter Synode te nodigen. Een verklaring van het moderamen, waarin de verkeerde voorstellingen worden rechtgezet, zou spr. gaarne gepubliceerd zien. Overtuiging en onderwijzing komen spr. gewenscht voor.

De D. Hoek wees er op, dat de kerk van Haarlemmermeer-O.Z. deze zaken, nadat ze eerst op de classis en de Part. Synode van Noord-Holland geweest zijn, waar men de mening dezer vergaderingen heeft leeren kennen, toch op de Gen. Synode gebracht heeft. Spr. ontmoet hier een symptoom en oordeelt, dat hier een woord van bestraffing en vermaning op haar plaats is, in welken zin spr. een voorstel indient.

Prof. dr K. Dijk betreurde enkele uitlatingen van zijn collega Schilder. In de kwalificatie „geheimzinnigheid” zit toch een element, dat minder gunstig is. Spr. releveerde nog even den loop der gebeurtenissen in de voortgezette Synode van Amsterdam, die niet in een publieke zitting is geëindigd en waarover een zeer kort communiqué is gepubliceerd. Er is niets gebeurd, waardoor eenige kerk met eenig recht over geheimzinnigheid spreken kan.

De W. A. van Es wees er op, dat het niet gaat over comité-generaal in het algemeen, maar over de comité-generaal-zitting van April 1938. Daarover had spr. gaarne rapport gehad.

De rapporteur beantwoordde een enkele opmerking.

De Voorzitter ondersteunde de gedachte van prof. Ridderbos om een verklaring te publiceren.

Prof. Ridderbos diende daarop een advies in, dat door den Voorzitter als voorstel werd overgenomen.

Het luidt aldus:

„De Synode besluit aan het moderamen op te dragen in een tot de kerken te richten schrijven enkele (in sommige voorstellen aan het licht tredende) misvattingen aangaande de publiciteit der Synodes af te wijzen, en tegen ongemotiveerd wantrouwen, in de kerkelijke vergaderingen ernstig te waarschuwen.”

Ouderling S. van Wijk wilde een bestraffing van welke plaatselijke kerk ook, losmaken van welk symptoom ook.

Prof. dr K. Schilder wilde toch manen tot voorzichtigheid en wees er op hoe moeilijk het is de grens

te trekken tusschen wat publiek is en wat zulks niet is.

De Voorzitter wees er op, dat hier geen incident is, maar een symptoom.

Daarom is vermaning en onderwijzing op haar plaats. Het voorstel-Schouten werd hierna aangenomen met 36 tegen 15 stemmen.

Betrekkingcijfers.

De N. Duursema rapporteerde hierna over betrekkingcijfers der Zending. Zulks naar aanleiding van een verzoek van de kerk van Koudum.

Na discussie, waaraan deelnamen prof. dr G. Ch. Aalders, dr G. Keizer, dr D. J. de Groot, werd de volgende conclusie aangenomen:

De Synode besluit:

Overwegende, dat een „willekeurige” handeling der Friesche Zendingssynode ’36 niet bewezen is, omdat er wettige redenen kunnen zijn om des tijds wil een punt van het agendum af te voeren; overwegende, dat de handeling der Synode de kerk van Koudum noodzaakte een bedrag te veel voor de Zending te betalen over het jaar 1936—1937, waarvan de gevolgen wel geen „ruïneerende” beteekenis voor deze kerk zouden hebben, maar toch wel een zwaren last op deze kerk legden; overwegende, dat de gronden voor het afwijzen der voorstellen van de classis Workum door de Synode van 1937 en 1938 door den kerkeraad van Koudum niet genoemd en nog minder wederlegd worden;

1o. aan het verzoek van den kerkeraad niet te voldoen, omdat geen genoegzame gronden worden gegeven om de beslissing der Zendingssynode niet te handhaven;

2o. aan de Zendingssynode van Friesland te adviseeren, wanneer een daartoe strekkend verzoek van den kerkeraad van Koudum of van de classis Workum tot haar komt, en daartegen bij haar geen overwegende bezwaren zijn, op billijkheidsgronden haar besluit over de beschikkingcijfers voor deze classis ook op het jaar 1936—1937 toe te passen.

Tuchtrecht.

Prof. dr Nauta rapporteerde hierna over het verzoek van de Part. Synode van Drenthe en het voorstel van die van Friesland-Noord in betrekking tot het tuchtrecht der meerdere vergaderingen.

Drenthe wilde terzake een commissie terwijl Friesland-N. om de afwezigheid van eenstemmigheid besloot deze zaak bij de Synode aanhangig te maken.

Zonder discussie vereenigde de Synode zich met de voorgestelde conclusies waarin voorgesteld werd 5 deputaten te benoemen aan wie opgedragen wordt:

1o. naar het tuchtrecht der meerdere vergaderingen, in verband met het dienomtrent bestaande verschil van gevoelen, een omstandig onderzoek in te stellen en daarvan aan de volgende Synode te rapporteren; en

2o. dit rapport minstens zes maanden te voren aan alle kerken toe te zenden.

Doezum.

De F. J. Jonkhof, Doezum, rapporteerde vervolgens over het rapport van deputaten der vorige Synode om een onderzoek in te stellen inzake kerkinstituering te Doezum en een bezwaarschrift van dhr A. K. te Doezum tegen handelingen van den kerkeraad aldaar, alsmede tegen die van de classis Grootegast.

Aan het einde van het uitvoerig rapport werden de navolgende conclusies zonder discussie aangenomen:

De Generale Synode besluit:

1. de deputaten van de Generale Synode 1936 dank te zeggen voor den door hen verrichten arbeid, en hun handelingen goed te keuren;

2. uit te spreken dat, hoewel op dit oogenblik kerkinstituering te Doezum klaarblijkelijk op te groote financiële bezwaren stuit, toch en de kerk van Kornhorn en de classis Grootegast in harmonieuze samenwerking met de broeders te Doezum, er op aan hebben te werken, dat, zoo spoedig als dat in redelijkheid mogelijk is, de kerkinstituering te Doezum een feit worde, omdat het geestelijk belang van Doezum dit vordert, en omdat het, ook met het oog op de activeering van de aanwezige krachten wenschelijk is, dat op zoo veel mogelijk plaatsen kerken geïnstitueerd worden.

3. den kerkeraad van Kornhorn te adviseeren zijn medewerking te verleenen tot het houden van afzonderlijke samenkomsten van de broeders en zusters te Doezum, onder leiding van den kerkeraad.

4. de Part. Synode van Groningen te verzoeken toe te zien, dat aan het sub 2 en sub 3 genoemde besluit uitvoering worde gegeven.

5. van dit besluit mededeeling te doen aan den kerkeraad van Kornhorn, de classis Grootegast, de Part. Synode van Groningen en den betrokken broeders te Doezum.

Reserve-veldpredikers.

Prof. dr K. Dijk rapporteerde hierna namens de staande de Synode benoemde commissie over de financiële positie van de reserve-predikers.

De door de commissie voorgestelde conclusies werden zonder discussie aangenomen en luiden als volgt:

I. De Generale Synode besluit aan de reserve-veldpredikers en de kerken, aan welke zij verbonden zijn, te berichten, dat zij bij moeilijkheden van geestelijken en financieelen aard veroorzaakt door den tegenwoordigen mobilisatiestoestand, zich desgewenscht kunnen wenden om advies tot de deputaten voor de geestelijke verzorging der militairen, aan wie de Synode opdracht heeft gegeven dit advies te verleenen.

II. De Synode spreekt uit, dat: a. het alleszins billijk is, dat het tractement van den Dienaar des Woords, die als veldprediker dienst doet — uitgezonderd het genot van vrije pastorie — geheel worde ingehouden; b. den steun naar art. XI voor die kerken, wier Dienaar des Woords als reserve-veldprediker dienst doet, kan worden ingetrokken of verminderd, in overleg met de betrokken instanties; c. het alleszins gewenscht is, dat de kerken, wier Dienaar des Woords als reserve-veldpredikers dienen, zoo n.l. slechts één Dienaar des Woords aan deze Kerk verbonden is, een consulent ontvangen — vooral omdat de mobilisatie zeer waarschijnlijk lang zal duren; d. de leiding en het adres van de betrokken kerkeraaden moeten blijven bij de kerkeraaden zelf en dus niet bij den als reserve-veldprediker gemobiliseerden Dienaar des Woords.

III. De Synode besluit deze beslissingen ter kennis te brengen van de kerkeraaden en de reserve-veldpredikers.

De W. H. v. d. Vegt rapporteerde over een aantal bezwaarschriften van verschillende leden van Geref. Kerken, die tevens lid zijn van de Geref. Vereeniging voor daadwerkelijke vredesactie, die bezwaar hebben tegen de conclusies, die de Synode van Amsterdam heeft aangenomen inzake de N.S.B. en C.D.U.

De bezwaarschriften zijn afkomstig van de broeders A. J. Broer te Rotterdam, O. W. de Graaf te Heerenveen, D. de Heer Sr te Krommenie, J. Zandbergen en B. Eleveld, beiden te Meppel.

De discussie werd gevoerd door ouderling A. Borkent, dr J. Thijss, prof. dr V. Hepp, prof. dr K. Schilder en den Praeses.

Meerdere sprekers stelden de vraag waarom de aangekondigde verklaring van enkele praeadviseerende leden nimmer in de acta is opgenomen.

De commissie heeft geen bezwaar om het tweede gedeelte van het rapport voor de leden der Synode te vernieuwvuldigen.

Prof. dr D. Nauta sprekende voor zich persoonlijk, deelde mede, dat op verzoek van de praeadviseerende leden bedoelde verklaring achterwege is gebleven. Om het waarachtig welzijn der kerken zelve en ter voorkoming van het maken van misbruik daarvan is zulks geschied.

De hoogleraren Aalders en Hepp deelden mede, dat zij door dezelfde motieven gedreven werden.

De conclusies werden nog even aangehouden totdat de leden van het rapport hebben kunnen kennisnemen.

De W. H. v. d. Vegt rapporteerde ook over een verzoek van den kerkeraad van Warffum inzake de wijze van tuchttoefening in verband met de beginselen der C.D.U., terwijl gevraagd wordt of het niet goed zou zijn een nadrukkelijk getuigenis ter zake te laten uitgaan, waarin uiteengezet wordt, dat, wie zich bij de C.D.U. voegt, een censurabele daad verricht.

Na eenige discussie, waaraan deelnam de D. Hoek en ouderling R. Smit van Stedum, stelde dr J. Thijss voor de discussie uit te stellen om de zaak nog eens nader te bezien.

Na enkele mededeelingen werd de zitting om ruim half zes gesloten, nadat de assessor in dankgebed was voorgegaan.

Dertiende zitting.

In de Donderdag 21 September j.l. gehouden 13e zitting van de Generale Synode der Geref. Kerken werd besloten een schrijven van sympathie te zenden aan ouderling ds J. v. d. Berg te Renswoude, die door ongesteldheid de zittingen heeft moeten verlaten.

De praeses verwelkomde ter Synode ds W. van Dijk van Soemba, hem uitnodigend aan de tafel der Zendingdeputaten te willen plaatsnemen.

Hierna rapporteerde ouderling M. Knol over de visitatie der Zendingsposten.

Besloten werd:

1. aan de te benoemen deputaten op te dragen, gehoord het advies der onderscheidene vergaderingen der Zendingarbeiders op Midden-Java en Soemba, op de volgende Synode een voorstel tot wijziging van de regeling der visitatie te brengen en afzonderlijke vragenlijsten te concipieeren voor Midden-Java en voor Soemba, berekend op de zoo uiteenlopende toestanden;

2. machtiging te verleenen voor de met het oog op de Synode van 1942 te houden visitatie alvast gebruik te maken van die concepten, opdat zij in de praktijk beproefd worden, vóór tot definitieve vaststelling wordt overgegaan;

3. en te besluiten de Leidraad voor de Inspectie door den Raad van Toezicht op de Hospitalen in Midden-Java ten Zuiden, goed te keuren.

Voorts rapporteerde ouderling Knol over het Drukfonds. De Synode vereenigde zich met de volgende conclusies:

1. aan de te benoemen deputaten op te dragen steun te verleenen aan het Drukfonds onder bepaling, dat geen steun door de generale kas mag worden verleend, alreer de rekening over 1938 is goedgekeurd en

2. dat die steun niet meer mag bedragen dan ten hoogste f 1500,— per jaar, na gemotiveerd verzoek van de bijzondere vergadering op Java en overlegging van de rekening en verantwoording over het afgelopen jaar en voorzover de kas het toelaat;

3. aan de zendende kerken te verzoeken, dat ook deze voor dit fonds een bijdrage schenken.

Ook rapporteerde ouderling Knol over de Zendingsbibliotheken in Indië. Deputaten werden gemachtigd om op daartoe strekkend gemotiveerd verzoek aan Midden-Java f 150,— en aan Soemba f 100,— subsidie per jaar uit te keuren.

Tenslotte rapporteerde ouderling Knol over den Zendingshoogleraar. De handelingen van deputaten werden goedgekeurd.

Evangelisatie onder studenten.

Prof. dr C. van Gelderen rapporteerde hierna over het voorstel van de Part. Synode van Zuid-Holland-N. om de wenschelijkheid uit te spreken van het beroepen van een predikant voor de evangelisatie onder studenten, aan welk voorstel het Verband van Evangelisatiecommissies der Geref. Kerken adhaesie betuigd had.

Het rapport oordeelde, dat de verwachtingen hier te hoog gespannen zijn en dat de positie van Ned. studenten een geheel andere is dan die van hier te lande studeerende Oosterlingen. Ook moet het aantal predikanten voor speciale doeleinden niet al te zeer worden uitgebreid.

Aan de discussie namen deel ds T. J. Hagen, ouderling A. Scholtens en dr H. Kaajan.

De Hagen uitte zijn groote teleurstelling over dit rapport, dat niet voldoende gepeld heeft den nood van de studenten, die toch zoo groot is. De Verkuyt heeft meermalen gezegd, dat hij voor zijn arbeid tot de Ned. studenten dreigt te worden getrokken, omdat voor hen zoo weinig gedaan wordt. De evangelisatie-commissies in de academie-steden kunnen maar weinig doen. Het gaat ook om de afgedwaalden en voor hen is een speciale predikant allernoodzakelijkst. De velden zijn wit om te oogsten en nimmer had de evangelisatie zulke kansen als thans.

Ouderling Scholtens, zich aansluitend bij ds Hagen,

verheugt zich, dat bij al de zendingzaken ook weer eens een evangelisatiepunt op het synodaal agendum staat. Spr. uitte zijn spijt, dat commissie vier zulk een rapport indiende. De conclusies, die voorgesteld zijn, zeggen niets, dan alleen, dat het voorstel van Zuid-Holland-N. niet aangenomen worden moet. De zaak des Konings heeft haast en de Synode mag toch zeker de kerken in de academiesteden wel eens opwekken om over de zaak van een evangelisatie-predikant eens samen te spreken. Het financiële bezwaar mag niet domineeren. Spr. drong aan op wijziging der conclusies.

Dr H. Kaajan wees er op, dat niet de indruk mag gewekt, dat in de academiesteden niets gedaan wordt voor de studenten. Utrecht heeft voor dit werk twee speciale ouderlingen, w.o. een academisch gevormde. Een man is veel te weinig voor het werk onder de studenten en al is al ons werk stukwerk, men wekke niet den indruk alsof met dit voorstel de eerste zet op het desbetreffende schakbord gedaan wordt. Hierna beantwoordde de rapporteur de gemaakte opmerkingen. De commissie kwam eenstemmig tot het voorgestelde, maar zal zich niet verzetten tegen den aandrang als van ds Hagen kwam.

Een breede discussie ontspan zich nu, waaraan deelnemen ouderling Tieleman, prof. dr F. W. Grosheide, ds T. J. Hagen, prof. dr K. Dijk, ds N. Duursema, ouderling Scholtens en dr A. D. R. Polman.

Prof. Grosheide oordeelde, dat in de discussie twee dingen door elkaar gehaald zijn, n.l. de evangelisatie onder de studenten en de vraag of het beroepen van een predikant voor dit werk het meest geschikte middel is. Dit laatste betwist spr. Het is een feit, dat als iemand speciaal voor dit werk wordt beroepen, hij in den studentencirkel a priori is veroordeeld. Het onopzettelijke werk is hier van betekenis alsook de invloed van de geloovige studenten op hun medestudenten. Het heeft ook praktische bezwaren.

Ds T. J. Hagen is dankbaar voor de belangstelling in de Synode voor de evangelisatie. Met prof. Grosheide verschildt spr. van mening. Spr. gaf nader aan hoe z.l. het werk moet worden aangepakt. De plaatselijke actie moet door den specialen predikant worden gestimuleerd. Spr. diende een voorstel in, waarin de wenschelijkheid van het beroepen van zulk een predikant wordt uitgesproken, een van de academiesteden uitgenodigd wordt als zending kerk op te treden in samenwerking met de andere academiakerken en de kerken worden uitgenodigd om dit werk financieel te steunen.

Prof. dr K. Dijk, erkennend, dat er vele kansen voor de evangelisatie zijn, vroeg of er niet te veel gespecialiseerd wordt. Spr. zou graag weer generale deputaten voor de evangelisatie hebben, net als vroeger. De kerkelijke bearbeiding van de leden-studenten der kerken zou spr. geheel uit de conclusie willen verwijderd zien. Het gaat om de evangelisatie onder afgedwaalden.

Ds N. Duursema verdedigde als voorzitter der commissie de ingediende conclusies. De zaak is van alle kanten bezien.

Ouderling Scholtens adviseerde om het voorstel aan de commissie te retourneren en dan rekening te houden met het voorstel-Hagen. Spr. gelooft, dat de bezwaren van prof. Grosheide niet zoo ernstig zijn als de hoogleraar meent.

Dr A. D. R. Polman meent op grond van zijn 5-jarige ervaring in Groningen, dat wat prof. Grosheide heeft opgemerkt, volkomen juist is.

De conclusies werden hierna met het voorstel-Hagen aan de commissie geretourneerd.

Aan de commissie werden voor deze zaak toegevoegd prof. Grosheide en ds Hagen.

Ouderling J. Hommes rapporteerde hierna over een bezwaarschrift van den heer H. v. d. Zwaag te Rinsumageest in verband met beschouwingen over de Verbondsleer en den bundel „Eenige Gezangen“. De Synode besloot zich te houden aan de beslissing van de Synode van 1936.

Radio-kerkdienstuitzending.

Hierna kwam aan de orde het rapport van deputaten voor Radio-kerkdienstuitzending van de hand van ds J. A. Tazelaar.

Ouderling S. v. Wijk van Heemstede, die over deze zaak rapporteerde, las eerst dit rapport.

Bij deze zaak kwamen tevens aan de orde een schrijven van de radio-deputaten met verzoek om de positie van rapporterende en adviseerende deputaten voor de toekomst onder oogen te zien, het rapport van de deputaten voor de Radio-kerkdienstuitzending; een verzoek van de classis Batavia, om de kosten van deputaten niet alleen op de Indische kerken te doen drukken en een soortgelijk verzoek namens deze deputaten.

Eerst waren de conclusies over het rapport aan de orde.

Aan de discussie namen deel de leden ds D. Hoek, ds J. L. Schouten, ouderling J. Manni, ds W. L. Milo, prof. dr K. Schilder, ouderling J. Tieleman, ds T. J. Hagen, prof. dr J. Ridderbos, ds W. H. den Houting en ds H. Meijering, die enkele inlichtingen vroegen.

De Synode verenigde zich met de volgende conclusies:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen dank te zeggen voor den door hen verrichten arbeid;

2. deputaten décharge te verlenen voor het door hen gevoerde financieel beheer;

3. deputaten op te dragen:

a. de uitzending van kerkdiensten door Geref. Kerken zooveel mogelijk te bevorderen;

b. de uitzending van kerkdiensten in overeenstemming met de in hun uitgebracht rapport op de Synode van 1936 genoemde criteria door een zoo groot mogelijk aantal kerken te doen verrichten;

c. de voorhanden middelen te beheeren, daartoe de door hen te maken onkosten te betalen en een jaarlijksche bijdrage van f 500,— ten behoeve van Radio-kerkdiensten aan de Geref. Kerk te Bloemendaal uit te keuren;

d. voorts al datgene te doen, wat de eer van God en de komst van Zijn Koninkrijk kan bevorderen, mede door de gebruikelijke Morgenwijdingen;

e. voor gemeenschappelijke belangen in dezen samen

te werken met de deputaten voor Radio-kerkdienstuitzending in Ned.-Indië;

f. de Kerken, die na de Synode van 1933 er niet, of onvoldoende toe overgingen een collecte te houden voor de Radio-kerkdiensten, alsnog daartoe op te wekken;

g. aan de volgende Gen. Synode over de verrichte werkzaamheden en over den stand der financiën en het gevoerde financieel beheer, rapport uit te brengen.

Over de door de commissie voorgestelde conclusies inzake het schrijven van de radio-deputaten over hun positie, ontspan zich enkele discussies, waaraan deelnamen ds W. H. den Houting, ds D. Hoek, ds H. Meijering, ouderling J. Manni.

De Synode verenigde zich met de volgende conclusies:

1. de Synode spreke als haar gevoelen uit, dat het karakter van haar deputaatschappen moet gezien als ze zijn, van slechts uitvoerende aard onder gehoudenhoud van ter zijner tijd over gedane arbeid verantwoording te doen;

2. de benoemde deputaten bij voorkomende gevallen als de aangewezen adviseurs te beschouwen, als dit gewenscht wordt geacht door de commissie;

3. dat geen belangrijke kritiek op den arbeid van deputaten behoort te worden uitgebracht, alvorens deputaten in de gelegenheid zijn gesteld eventueel gelaakte handelingen in de vergadering van de praeadviserende commissie toe te lichten.

Ten aanzien van het verzoek van de classis Batavia besloot de Synode:

a. deputaten voor de Radio-kerkdiensten in Nederland op te dragen, aan de deputaten van de Radio-kerkdiensten van de Geref. Kerken in Ned.-Indië, jaarlijks een bedrag van ten hoogste f 600,— (zeshonderd gulden) ter beschikking te stellen uit de hun ter beschikking staande fondsen;

b. zij draagt deputaten op, de kerken mede te deelen, dat uit de collecte voor Radio-kerkdiensten in Nederland, ook bovenvermeld bedrag wordt bestreden.

Tenslotte rapporteerde ouderling S. v. Wijk in deze zitting over het rapport van deputaten voor den geestelijken arbeid in de IJsselmeergebieden.

De gedachtenwisseling werd gevoerd door ds W. H. den Houting, ds H. Meijering, ouderling J. van Woerden, prof. dr D. Nauta en ds D. Hoek, waarna werd gepauzeerd.

De middagzitting. Arm-verzorging.

In de middagzitting rapporteerde ouderling M. U. Dijkstra van Anjum over het verzoek van de Part. Synode van Friesland-N. inzake de roeping der Kerk ten aanzien van de verzorging der armen. Aangezien de diaconieën onder invloed van den toenemenden nood en de overvleugeling door de burgerlijke armenzorg al meer gevaar liepen haar ideaal prijs te geven om zelf de armen der gemeente te verzorgen, besloot deze Part. Synode de diaconieën op te wekken zoolang mogelijk ook vast te houden en de Gen. Synode te verzoeken daaraan ernstig haar aandacht te schenken.

De commissie stelde aan de Synode voor, dat deze, overwegende, dat op het gebied van den kerkelijken dienst der barmhartigheid, met name ten aanzien van de grenzen tusschen dezen dienst en de overheidsarmenzorg veel vragen gerezen zijn, die om een zooveel mogelijk eenparige beantwoording roepen,

besluit een commissie van 7 leden te benoemen, aan welke wordt opgedragen:

1. een onderzoek in te stellen naar de vraag, welke de roeping der kerk is ten aanzien van de verzorging der armen in verband met de tegenwoordige toestanden;

2. haar rapport 6 maanden voor de volgende Synode aan de kerken toe te zenden.

Aan de discussie namen deel prof. dr G. M. den Hartogh, dr W. A. v. Es, prof. dr D. Nauta en ds W. L. Milo, waarna de conclusies met algemeene stemmen werden aangenomen.

Dr A. D. R. Polman rapporteerde in dit verband over een bezwaarschrift van hr. J. L. A. B. Duynstee te 's-Gravenhage.

Gezien het besluit om 7 deputaten te benoemen, besloot de Synode dit uitvoerig bezwaarschrift in handen dezer deputaten te stellen.

Fondsen uit „historische goederen“.

Prof. dr H. H. Kuiper rapporteerde hierna over het verzoek van de Part. Synode van Zeeland inzake het gebruik van fondsen uit „historische goederen“. De hoogleraar had terzake een gedocumenteerd rapport uitgebracht, dat in druk verschenen is en aan de leden der Synode was ter hand gesteld.

Aan de discussie namen deel dr A. D. R. Polman, ds W. H. v. d. Vegt, ouderling J. Verwoerd, ds T. J. Hagen, ds A. Scheele en dr W. A. v. Es.

Dr Polman vroeg of dit alles nu wel valt onder art. 14 der Armenwet. Is het door dr J. W. Noteboom terzake gemaakte onderscheid juist? Zijn de verschillende bezwaren, die uit art. 14 voortvloeien in het rapport niet te licht gekleurd? Spr. meent, dat dr Noteboom in het Diaconaal Correspondentieblad de zaak juist gesteld heeft.

Ds W. H. v. d. Vegt gaf eerst een nadere toelichting van het voorstel-Zeeland. Met veel wat in het rapport staat, gaat spr. mee. Waarom is de weg door de Synode van 1927 gewezen, niet betreden? Er blijft een principieel bezwaar tegen het bewandelen van den aangevoerde weg. Er moet niet worden uitgegaan van wat Overheid en volksvertegenwoordiging zeggen, maar de kerk moet de principieele lijn ook de Overheid wijzen. Spr. kan dan ook niet anders dan na bestudeering handhaven wat Zeeland in haar voorstel heeft gezegd.

Dr Van Es wees op de sinds 1927 bij vele diaconieën verminderde draagkracht. Spr. vroeg een nadere inlichting over de derde conclusie.

Hierna beantwoordde prof. dr Kuiper de gemaakte opmerkingen. Spr. wees op de moeilijkheid van de door hem behandelde materie en lichtte nader de historie van het voorstel-Zeeland toe. Er is een sterke neiging geweest na de reformatie van de vorige eeuw om de diaconale bemoeiingen uit te breiden. Reeds op het eerste Chr. Sociaal Congres in 1891 heeft prof. Rutgers Sr daartegen gewaarschuwd. In diaconale kringen is sterk de gedachte gekweekt, dat men niets van buiten mag

aannemen. Spr. heeft daartegen steeds sterk geoponeerd. De vaders hebben dit standpunt nimmer ingenomen. Het is spr. zeer wel bekend, dat zijn standpunt door dr Noteboom niet gedeeld wordt. Spr. heeft met dr N. meermalen van gedachten gewisseld, maar kan zijn zienswijze niet deelen. Er is over het karakter der historische fondsen onder de juristen veel verschil. Spr. kan niet inzien, dat de diaconieën niet uit deze fondsen zouden mogen ontvangen als er geen condities in de Armenwet gesteld zijn.

In Zeeland is men in de historie te ver gegaan en reeds Voetius is daartegen opgekomen. Art. 36 der belijdenis zegt wel degelijk, dat de Overheid geroepen is den heiligen kerkedienst te onderhouden. Nooit is gezegd, dat alleen de kerken de armen zouden onderhouden. Als de Hooge Raad onze rechten erkend had, aldus spr., zouden we wel degelijk den eisch hebben kunnen stellen van kapitaliseering van ons deel op de historische goederen, waaruit in de historie de predikantstractementen getrokken werden.

Als de eisch door eenige Overheid zou worden gesteld, dat de namen der armen moeten bekend gemaakt, zouden we daarin niet kunnen bewilligen.

De Synode nam daarop de volgende conclusies aan:

1. dat de Gen. Synode evenals de Part. Synode van Zeeland van oordeel is, dat de zogenaamde historische armengoederen, die aan den weldadigheidszin onzer voorvaders te danken zijn, behooren tot de goede middelen, waarvan ons Bevestigingsformulier zegt, dat de diaconieën gebruik mogen maken, en dit inzonderheid geoorloofd is, wanneer de diaconieën door de economische toestanden in nood verkeeren en niet uit eigen middelen voor hare armen kunnen zorgen;

2. dat de Synode echter moeilijk voldoet kan aan het verzoek dezer Part. Synode om bij de regering er op aan te dringen de bepalingen in art. 14 Armenwet, die volgens haar een belemmering zouden zijn voor onze diaconieën om uit deze historische goederen van het Burgerlijk Armbestuur subsidie te krijgen, weg te nemen, daar de genoemde Synode niet heeft aangegeven welke bepalingen volgens haar zulk een belemmering zijn en de Gen. Synode voorts zeker niet van oordeel is, dat de Burgerlijke Armbesturen zulk een steun aan de diaconieën zouden moeten verlenen zonder de noodige waarborgen, dat de diaconie zelf niet in staat is uit eigen middelen voor hare armen te zorgen, aangezien dit tot misbruik aanleiding zou geven en de offervaardigheid dempen zou;

3. dat de Gen. Synode daarom meent aan elke diaconie te moeten overlaten of zij, noodlijdend zijnde, van de Burgerlijke Armbesturen, die over deze historische armengoederen te beschikken hebben, daartoe steun wil vragen en alleen dan wanneer deze Armbesturen van de bepalingen in art. 14 Armenwet gebruik zouden maken om in het diaconaal beheer zelf zich te mengen of de namen der armen, die ondersteund worden, te weten te komen, de diaconieën dit zouden moeten weigeren en de Gen. Synode daartegen bij de Regering zou hebben op te komen.

De Voorzitter richtte een woord van bijzonderen dank tot prof. Kuiper.

Ds P. C. de Bruin rapporteerde over een schrijven van het hoofdbestuur van den Bond van Ned. Predikanten, dat zijn ervaring t.a.v. de predikantpensioenen ter beschikking van de Synode stelt.

De Synode besloot aan het Hoofdbestuur van den Bond van Nederlandsche predikanten te antwoorden, dat zij met groote erkentelijkheid van het aanbod van den Bond heeft kennis genomen; dat zij echter van dat aanbod geen gebruik kan maken, wijl in de regeling der pensioenen thans geen verandering wordt aangebracht, doch dat zij haar groote waardeering wenscht uit te spreken voor de vriendelijke gezindheid, waarvan het aanbod blijk geeft.

Ge-co-ha-ma.

Prof. dr v. Gelderen rapporteerde hierna over het rapport van het Geref. Comité Handelsmarine (Ge-co-ha-ma) en een verzoek van de propagandacommissie van Ge-co-ha-ma om in de te geven aanbeveling vooral de zeekerken op het hart te binden het Comité te steunen.

Na enkele opmerkingen van ds T. J. Hagen verenigde de Synode zich met de volgende conclusies:

1. aan het Gereformeerd Comité Handelsmarine hartelijk dank te zeggen voor den verrichten arbeid en voor het uitgebrachte verslag;

2. vijf deputaten te benoemen, waaronder drie predikanten en twee andere leden onzer kerken, voorts twee secundari voor elk van deze groepen, dus in totaal vier secundari;

3. aan deze deputaten op te dragen:

a. den arbeid van het Gereformeerd Comité Handelsmarine over te nemen en voort te zetten;

b. te overwegen of het mogelijk en raadzaam zal zijn, na enkele jaren een predikant te beroepen voor de geestelijke verzorging der varenden bij de handelsmarine; en daaromtrent de eerstvolgende Gen. Synode te dienen van advies, eventueel na voorloopige bespreking met een plaatselijke kerk, die in aanmerking zou komen, om met het beroepingswerk te worden belast;

4. de financiële belangen van dezen arbeid zeer bij de kerken aan te bevelen, inzonderheid bij de kerken met leden, die varen bij de Handelsmarine.

De zaak-Roorda.

Prof. dr G. M. den Hartogh rapporteerde hierna over het beroep van den kerkeraad van Roodeschool t.a.v. de besluiten van de classis Warffum en de Part. Synode van Groningen inzake het niet verstrekken van een attest aan den heer B. Roorda te Winsum, benoemd met het oog op een onderzoek naar art. 8 K.O.

Ouderling J. Manni, ds H. Meijering en ouderling A. Scholtens stelden een enkele vraag.

De Synode nam de volgende conclusies aan:

De Generale Synode:

overwegende, dat aan de classis Warffum het recht, om hr. B. Roorda te Winsum niet te ondervragen en om toch te beslissen over het verlenen of onthouden van medewerking om te komen tot het onderzoek van de Part. Synode, bedoeld in art. 175, Acta Generale Synode 1893, blijkens het in genoemd artikel vervatte synodaal besluit niet kan worden ontzegd;

dat de Part. Synode van Groningen tot de handhaving

van het recht plecht was;

verklaart Roodeschoolsis en Paruitspraak nRoodeschoolaan de classis.

Prof. dr v. Gelderen verzocht betrekking.

De Synode oordeelt en kerkeraad van hr. B.

overwege grond is n zijn verzoek.

besluit h Kerk van l en deze b deelen.

Hierna g handeling van den h

In de op

eerst enkel den van h

Allereers samenwerk zending.

De Syno volgende

10. de b onder Heli

deze zaak Vergaderin

door hen v verband t

20. uit te behoortlik

ling word toevoeging

deputaten" beide verg

30. aan Dienaren

te dragen de Synode

haar daar overleg te

zich met Regeling t

40. de E aldin mo

wijziginge te brenge

de te ben stemming

gingen te

50. aan op te dr

Bijzondere alles te v

dezer Reg

Ds A. S financiën

van het z in behand

Prof. dr is als iem

doel, dat De rap

hier een is precies

Prof. dr erflater n

Synoden

Ds N. I Zendingst

Prof. dr paling

van zend gemeense

generale

Ds W. De Syn

conclusie De Gen

1. aan de benoe

26 der Z

2. goed aan ds

volgens b

3. aan geen opd

„De Mae steunen;

4. aan vrijheid t

studie t

f 300,— onder sti

5. goed treffende

in Indië;

6. goed bewaring

7. goed van het

8. vrier

J. van de loos de

gezien in

9. de werken

de Java-scheiden

ontvinge

10. me

sterk geoppo-
nt nimmer in
dat zijn stand-
punt. Spr. heeft
ewisselt, maar
er het karakter
niet uit deze
geen condities

ver gegaan en
Art. 36 der be-
d geroepen is
n. Nooit is ge-
zouden onder-
n erkend had,
eisch hebben
ons deel op de
torie de predi-

zorden gesteld,
gemaakt, zou-

conclusies aan:
t. Synode van
de historische
heidszin onzer
de goede mid-
r zegt, dat de
t inzonderheid
or de economie
niet uit eigen
n;

leen kan aan
de regering
14 Armenwet,
zijn voor onze
leren van het
geen, weg te
st aangegeven
belemmering
t van oordeel
een steun aan
onder de noo-
iet in staat is
xorgen, aan-
geven en de

elke diaconie
ijnde, van de
de historische
ruit steun wil
besturen van
bruik zouden
chi te mengen
d worden, te
moeten wel-
de Regering

n bijzonderen
een schrijven
t Ned. Predi-
cantspensioen

uur van den
antwoorden,
aanbod van
echter van
n de regeling
wordt aange-
ring wenscht
afheid, waar

Ge-co-ha-ma.
na over het
arine (Ge-co-
missie van
ng vooral de
te steunen
Hagen ver-
e conclusies.
arine harte-
heid en voor

r drie predi-
voorts twee
n totaal vier

ité Handels-

nam zal zijn,
en voor de
de handels-
Gen. Synode
pige bespre-
merking zou
orden belast;
eld zeer bij
j de kerken

zaak-Roorda.
teerde hier-
Roodeschool
en de Part.
trekken van
am, benoe-
t 8 K.O.
g en onder-
vraag.

an: het recht,
ervragen en
onthouden
derzoek van
ta Generale
kel vervatte
handhaving

van het recht van de classis Warffum bevoegd en ver-
plicht was;

verklaart het bezwaarschrift van den kerkeraad van
Roodeschool tegen de desbetreffende besluiten van clas-
sis en Part. Synode ongegrond en besluit van deze
uitspraak mededeeling te doen aan den kerkeraad van
Roodeschool, aan de Part. Synode van Groningen en
aan de classis Warffum.

Prof. den Hartogh rapporteerde eveneens over
een verzoek van den kerkeraad van Pietersburen in
betrekking tot dezelfde zaak.

De Synode sprak uit, dat zij, gelezen hebbende het
oordeel en het daarbij aansluitende verzoek van den
kerkeraad der Geref. Kerk van Pietersburen in de zaak
van hr. B. Roorda te Winsum,

overweende, dat door den kerkeraad geen enkele
grond is aangevoerd waarop zijn oordeel en daarmee
zijn verzoek steunt,

besluit het schrijven van den kerkeraad der Geref.
Kerk van Pietersburen voor kennisgeving aan te nemen
en deze beslissing aan genoemden kerkeraad mee te
deelen.

Hierna ging de Synode in Comité-Generaal ter be-
handeling van enkele bezwaarschriften, w.o. ook een
van den heer Roorda.

De veertiende zitting.

In de op Vrijdag gehouden 14e zitting kwamen aller-
eerst enkele zendingszaken aan de orde, die nog resteer-
den van het agendum van Donderdag.

Allereerst rapporteerde ds N. Duursma over de
samenwerking tusschen de inheemse kerken en de
zending.

De Synode vereenigde zich zonder discussie met de
volgende conclusies:

1o. de handelingen der deputaten voor de zending
onder Heidenen en Mohammedanen in betrekking tot
deze zaak goed te keuren; en hun evenals de Bijzondere
Vergadering op Midden-Java dank te zeggen voor het
door hen overgelegde ontwerp eener Regeling van het
verband tusschen Javaansche Kerken en Zending;

2o. uit te spreken, dat naar haar oordeel dat verband
behoorlijk geregeld kan worden, zooals in deze Rege-
ling wordt bepaald; waarbij echter in artikel 11 de
toevoeging moet gemaakt in den tweeden zin na „Der
deputaten”: „voor zover zij geen lid van een dezer
beide vergaderingen zijn”;

3o. aan de Bijzondere Vergadering van missionaire
Dienaren des Woords op Midden-Java ten Zuiden op
te dragen namens haar dit concept aan te bieden aan
de Synode der Javaansche Kerken op Midden-Java, met
haar daarvoor voor zooveel dat noodig zal blijken in
overleg te treden, en, wanneer deze Javaansche Synode
zich met dit concept kan vereenigen, met haar deze
Regeling aan te gaan;

4o. de Bijzondere Vergadering te machtigen, om bij-
aldien mocht blijken, dat de Javaansche Synode eenige
wijzigingen in dit concept begeert, die wijzigingen aan
te brengen, na hiervoor in overleg te zijn getreden met
de te benoemen deputaten voor de zending en de in-
stemming dezer deputaten met de voorgestelde wijzi-
gingen te hebben verkregen;

5o. aan de te benoemen deputaten voor de zending
op te dragen, van deze besluiten aan de genoemde
Bijzondere Vergadering mededeeling te doen en voorts
alles te verrichten, wat tot de invoering en uitwerking
dezer Regeling bevorderlijk kan zijn.

De A. Scheele bracht hierna rapport uit over de
financien der zending, waarover het laatste hoofdstuk
van het zendingsrapport handelt. Tevens kwam hierbij
in behandeling een brief van den heer Soedarno.

Prof. dr F. W. Grosheide vroeg of het wel in orde
is als iemand een gift geeft voor een bepaald zendings-
doel, daarvan 10 % in de generale kas te storten.

De rapporteur wees er op, dat het niet aangaat
hier een incidentele beslissing te nemen. Het voorstel
is precies zoo uit de vorige acta overgenomen.

Prof. dr G. M. den Hartogh wees er op, dat de
erflater mag geacht worden de besluiten der Generale
Synoden te kennen.

De N. Duursma wees er op, dat het in de oude
Zendingsorde door de Gen. Synode aldus is bepaald.

Prof. dr J. H. Bavincx wees er op, dat deze be-
paling billijk is, omdat generale deputaten mede tal
van zendingszaken financieren. Alle terreinen hebben
gemeenschappelijke belangen en die worden uit de
generale kas betaald.

De Synode vereenigde zich daarop met de volgende
conclusies:

De Generale Synode besluite:

1. aan de te benoemen deputaten voor de zending
de benoeming en instrueering van quaestores naar art.
26 der Zendingsorde op te dragen;

2. goed te keuren de handeling der deputaten, die
aan ds E. Verwiebe zonden een gift groot f 1000,—,
volgens besluit van de Gen. Synode van Amsterdam 1936;

3. aan de te benoemen deputaten voor de zending
geen opdracht te geven om wederom de uitgave van
„De Macedoniër” met subsidie uit de generale kas te
steunen;

4. aan de te benoemen deputaten voor de zending
vrijheid te geven den heer Soedarno te steunen in zijn
studie tot predikant, met een som van ten hoogste
f 300,— per jaar, indien zij dit gewenscht achten en
onder stipulaties door deputaten vast te stellen;

5. goed te keuren de handelingen der deputaten be-
treffende de boeken der balanswaarde van de gebouwen
in Indië;

6. goed te keuren de handelingen der deputaten inzake
bewaring van gelden en effecten;

7. goed te keuren, wat deputaten deden in betrekking
van het pensioen- en repatriatiefonds;

8. vriendelijk dank te zeggen aan de heeren W. Arntzen,
J. van de Grampel en P. Ingwersen, die geheel belange-
loos de administratie in al haar omvang hebben na-
gezien in de jaren 1936 tot 1938;

9. de te benoemen deputaten te machtigen mede te
werken tot een billijke oplossing van de liquidatie van
de Java-Soemba-film en dat in overleg met de onder-
scheidene zendingen, die vroeger van dit comité gelden
ontvingen;

10. met bijzonderen nadruk al de kerken op te wekken

zich getrouw te houden aan de bepaling, dat van alle
inkomsten ook van inzamelingen voor een bijzonder
zendingsbelang en van ontvangsten met nader bepaalde
bestemming, 10 % moet worden gestort in de generale
kas;

11. de te benoemen deputaten te machtigen namens
de Gen. Synode zoo noodig één of meermalen een extra-
collecte aan de kerken te vragen ten behoeve van de
generale kas, welk verzoek mede door de leden van
het moderamen dezer Synode zal worden geteekend;

12. aan de te benoemen deputaten voor de zending
de machtiging te verleenen evenals de vorige Synode
dit deed, in geval van besliste noodzakelijkheid ter voor-
koming van stagnatie in den gang van zaken, kasgeld
op te nemen voor rekening van de gezamenlijke kerken
tot een maximum van f 25.000,—;

13. goed te keuren de door de deputaten gedane be-
talingen hunner onkosten;

14. de deputaten voor de zending onder de Heidenen
en Mohammedanen voor den arbeid naar art. 18 der
Zendingsorde te déchargeeren en aan hen en in het
bijzonder aan de beide quaestores ds W. Breukelaar,
dr W. G. Harrenstein en ook aan ds J. Krüger, die
een tijd als te quaestor heeft gefungeerd, dank te be-
tuigen voor de in dezen verrichte gewichtige diensten.

Prof. dr J. H. Bavincx bracht hierna het eind-
rapport over het zendingsrapport uit, waarin van rijken
zegen wordt gewaagd, die stent tot hulvering en dank-
baarheid. Want het werk werd met beoedelde handen
verricht. Zendingsdeputaten hebben met wijsheid en
voorzichtigheid hun werk verricht en inzonderheid past
een woord van warmen dank aan ds W. Breukelaar,
die 40 jaar als scriba deze deputaten heeft gediend. Zijn
arbeid is voor de zending van opbouwende betekenis
gewees. God moge hem bij het klimmen der jaren zijn
liefdevolle gemeenschap al meer doen smaken.

De commissie stelde voor de handelingen van depu-
taten goed te keuren en hartelijken dank te betuigen
aan deputaten met name aan het moderamen en de
quaestores, groeten en heilbieden der kerken in het
vaderland aan te bieden aan alle broeders en zusters,
die op Midden-Java en Soemba arbeiden tot de ver-
breiding van Gods heerlijk koninkrijk en aan de kerke-
raden der inheemse gemeenten op deze beide terreinen.

De Voorzitter zich aansluitend bij het woord van
dr Bavincx huldigde ds Breukelaar voor zijn moed,
beleid en trouw de zending bewezen en bad hem even-
eens Gods licht toe in den avond van zijn leven.

De W. Breukelaar, dankend voor deze goede
woorden, dankte de Synode en de kerken voor het in
hem gestelde vertrouwen en verklaarde, dat het werk
hem geen last maar een lust was.

Dr H. Kaajan rapporteerde vervolgens over enkele
appel-zaken in betrekking tot de Zendingsorde.

Christelijke en neutrale vakorganisaties.

Prof. Dr K. Dijk rapporteerde hierna over een
schrijven van de broeders A. de Lange en A. Vin-
gerling, beiden te Goes, die vragen, dat de Synode
uitspreke de noodzakelijkheid van Chr. organisatie voor
maatschappelijke aangelegenheden ook voor werkgevers
en middenstanders en ten tweede over de verkiezbaar-
heid tot het ambt van hen, die weigeren zich christelijk
te organiseren, maar in z.g. neutrale of algemeene
organisaties georganiseerd blijven. Tevens kwam hier-
bij in behandeling een schrijven van de heeren A. Stap-
pelkamp, H. Amelink en enkele andere vooraanstaande
leiders der Chr. vakbeweging, dat eveneens de aandacht
der Synode voor deze zaak vraagt.

De commissie wees er op, dat de Synode zich slechts
over de principiële zaak kan uitspreken en alleen de
geestelijk-zedelijke beginselen kan aangeven. Zij kan
niet optreden als propagandiste voor welke organisatie
ook en is evenmin aansprakelijk voor de geste van welke
Chr. vakorganisatie ook. Te meenen, dat de Synode van
Leeuwarden 1920 zich alleen heeft uitgesproken voor
Chr. vakorganisatie voor arbeiders, en niet voor boeren,
tuinders, middenstanders en werkgevers, is een mis-
vatting.

De commissie wenscht er op te wijzen, dat de kerken
bij de verkiezing van ambtsdragers niet verder kunnen
gaan dan te letten op de eischen van de H. Schrift met
name zooals die worden gegeven, blyv. in de brieven
van Timotheus en Filemon. Natuurlijk past bij het no-
mineeren van ambtsdragers voorzichtigheid, want zij,
die niet rekenen met de beslissingen der Synoden
kunnen kwalijk anderen vermanen. In dien geest stelde
de commissie enkele conclusies voor.

Een breede discussie ontspon zich.

Prof. Grosheide gaf een uiteenzetting van de ge-
schiedenis op de Synode van 1920, toen spr. rappor-
teur was.

Spr. wees er op, dat op het gebied der werkgevers
tal van terreinen zijn, waar alle Chr. organisatie ont-
breekt. Ook vergeet men niet, dat de zaak hier van één
kant ter tafel komt. Daarom past voorzichtigheid en
ga men niet verder dan het thans voorgestelde.

Dr W. A. v. Es zou gaarne eenige wijziging in de
voorgestelde conclusies zien aangebracht.

Dr J. Thijs wenschte eveneens een wijziging in de
tweede conclusie.

De W. H. v. d. Vegt wees op de buitengewone moe-
likheden, die men in Goes op dit terrein heeft. De
Goessche adressanten willen verder gaan dan in de
conclusies wordt voorgesteld.

Spr. zou gaarne iets positiefs over de Chr. vakbeweging
in de conclusies willen opgenomen zien. We staan hier
voor ontzaglijke moeilijkheden, naar spr. uit zijn om-
geving met voorbeelden illustreerde. De Chr. vakbewe-
ging staat niet onder Geref. invloed en meerdere van
haar voormannen zijn de ethische beginselen toegedaan.
Spr. zou gaarne een conclusie er bij willen zien voor-
gesteld, waarin uitgesproken wordt, dat de leden der
Chr. vakbeweging zich in alles moeten laten leiden door
Gods Woord.

De W. L. Milo vroeg een nadere inlichting over wat
de rapporteur bedoelde met meer technische vereeni-
gingen.

Dr D. J. de Groot sloot zich aan bij dr v. Es en
dr Thijs.

Ouderling J. v. Woerden oordeelde, dat de Synode
zich positief moet durven uitspreken, ook als er geen

Chr. organisatie is, mogen we ons niet aansluiten bij
organisaties, die in woord en daad ingaan tegen wat
Gods Woord duidelijk leert en gebiedt.

De Voorzitter accentueerde eveneens, dat hier
grote voorzichtigheid past, waarbij prof. dr J. Water-
rink zich aansloot, enkele voorbeelden daarbij ter
illustratie gevende.

De kerk heeft de dingen niet te regelen. Ieder moet
eigen plicht verstaan en men gebruikte de kerk niet
om alle moeilijkheden op te lossen. Daarvoor zijn de
dingen te gecompliceerd en daarvoor is de kerk niet.

We zijn ook nog Nederlanders en moeten ons aan
samenwerking in nationaal opzicht niet onttrekken.

Hierna beantwoordde de rapporteur de gemaakte op-
merkingen.

Men vergeet niet, dat de ingekomen stukken betrek-
king hebben op de beslissing van de Synode van 20.
Toen is een beslissing genomen en daarbij sluiten de
voorgestelde conclusies aan. Er is over de uitspraak
van Leeuwarden misverstand ontstaan. Te meenen, dat
Chr. vakorganisatie alleen voor arbeiders is en niet
voor werkgevers, is een gedachte, die spr. nadrukkelijk
wraken wil.

Als de voorgestelde beslissing dienen kan om de
Chr. vakbeweging te steunen, zal spr. daarvoor God
danken.

Met de opmerking, dat we toch ook de nationale een-
heid in het oog moeten vatten, zij men voorzichtig. Men
heeft ons wel tegengevoerd, dat we met de Chr. school
de nationale eenheid gelrokken hebben.

De commissie heeft zich onthouden van het noemen
van voorbeelden en spr. weet van de dingen, die ds Milo
genoemd heeft. In Chr. sociale organen verschijnen wel
artikelen, waarin o.a. gewraakt wordt, dat voorna-
staande figuren in de Geref. jeugdbeweging in neutrale
organisaties zijn georganiseerd. Men hebbe hier een open
oog voor de moeilijkheden en schrijve zulke artikelen
niet, ook al worden ze ingegeven door liefde voor de
Chr. vakbeweging. Een conclusie er bij maken als ds
v. d. Vegt voorstelde, zou betekenen, dat de kerk zich
begeven zou op een terrein, dat het hare niet is. De
voorzitters der Chr. vakbeweging vraag van de kerk
toch niet meer dan haar taak is. Als dit debat en de
conclusies deze vakbeweging tot steun kunnen zijn, zal
spr. zich hartelijk verheugen.

Bij de replieken wees prof. dr V. Hepp er op, dat
men wel onderscheiden moet tusschen kerk en maats-
chappij. De indertijd uitgegeven brochure van de zijde
der Chr. vakbeweging „Ken uw belijdenis”, gaat te ver.
Voorzichtigheid blijft geboden en men bedenke, dat de
Synode niet precies kan aangeven hoe in de maats-
chappij gehandeld moet worden. De Synode moet niet
verder gaan dan uitspreken, dat de kerken hebben toe
te zien, dat de leden in hun persoonlijk en hun georga-
niseerd leven hebben te wandelen naar den Woorde
Gods. In concrete dingen kan de kerk geen uitspraak
doen. Spr. zou het willen houden bij de conclusies van
Leeuwarden en wil waken, dat de kerk haar bevoegd-
heid niet te buiten gaat.

Dr H. Kaajan verhaalde van de ervaringen in eigen
gemeente. Spr. acht willekeur aanwezig en zou gaarne
zien, dat de kerkeraden één lijn trokken.

Prof. dr K. Schilder acht als hij het wel ziet, twee
stroomingen aanwezig, de één wil blijven bij Leeuwarden
en de andere wil de mannen der Chr. vakbeweging
een steun geven. Beide stroomingen hebben een stukje
van het gelijk aan hun zijde. De oude antithese, waar-
mede Kuyper Sr ons zulk een machtigen dienst heeft
bewezen, is bezig wat af te slijpen. De kerk moet een
positief geluid laten hooren, al kan zij niet bepaalde
maatschappijvormen aangeven. Misschien is het moge-
lijk door in de 2e conclusie een wijziging te brengen
het juiste in beide stroomingen te vereenigen. Spr. geeft
zulks in nadere overweging.

Dr W. A. v. Es kan het betoog van prof. Dijk niet
onderschrijven. Spr. vindt Chr. organisatie voor wer-
nemers noodiger dan voor werkgevers, omdat de orga-
nisatie van werknemers in den politieke strijd een
wapen is en meermalen was. Waarin bestaat de Christe-
lijkheid van de vakbeweging? In het propageeren van
de Chr. beginselen is de Chr. vakbeweging er nog niet,
maar spr.'s oordeel.

De N. Duursma heeft het betoog van den rappor-
teur met genoegen gehoord. We moeten, aldus spr., op
alle terrein Christelijk denken, handelen en spreken.
Ook op organisatorisch gebied. En die eisch mag niet
verslappen, omdat we staan temidden van een vaak niet-
christelijke wereld. Alle neutraliteitsgedachte moet ver-
worpen. Ook al zijn er dingen, die we onjuist achten,
daarom mogen we nooit in het allerminst de gedachte
voet geven, dat we ons neutraal mogen organiseren.
Daarin gaat spr. met den rapporteur mee. Maar overi-
gens mogen we de consciëntie der menschen niet zonder
noodzaak binden. De dingen staan in alle plaatsen
niet gelijk. Zoo is het toch ook inzake de tuchttoefening.
Spr. wilde de tweede conclusie doen vervallen en de
derde bekorten.

Prof. dr J. Waterink oordeelde, dat er tusschen
hem en den rapporteur geen principiële verschil is.
Spr. verdedigde nader zijn gevoelen en wees er op, dat
er t.a.v. de Chr. school een uitdrukkelijk gebod is. De
vaderen hebben er op aangedrongen, dat de Overheid
een nationale en een Chr. school ons volk geven zou.
En overigens staan de dingen niet gelijk. De practijk
is in verschillende organisaties zoo geheel anders. Spr.
wees op het Groene Kruis, waarin tal van Geref.
dominés medewerkers. Neem ook de Coöp. Boerenorga-
nisaties. Dat alles heeft niets met de antithese te maken.
Zij is er. Maar dank zij Gods genade heeft de Satan
nog niet op elk gebied de kloof doorgetrokken. Waar
het mogelijk is beware men de eenheid totdat het niet
meer kan en de eenheid van Gods volk geldt boven
die van de natie. De kerk moet het Evangelie prediken
en de Christenen moeten op elk terrein hun roeping
vervullen. Spr. wil met de uitspraak van Leeuwarden
volstaan.

De G. Diemer oordeelde, dat kerk en vakorganisatie
vanmorgen een goede beurt hebben gehad. Het debat
was geen verloren tijd. De strijd is de laatste jaren
niet het minst op sociaal terrein gestreden en de Chr.
vakbeweging heeft gestaan in ons land voor de zaak
van het Koninkrijk Gods. Spr. wees op den eisch, dien

de confessie stelt voor het kerkelijk leven. De uitspraak van Leeuwarden—1920 moet in haar verband gezien worden. Spr. sloot zich aan bij het woord van prof. Waterink. Men zie de positieve uitspraak van 1920 in het juiste licht en ga niet verder. Want anders zou men moeten komen tot den eisch van Geref. vakorganisatie. Spr. wil waarschuwen tegen die organisaties, die ingaan tegen wat Gods Woord leert.

Hierna diende prof. Dijk van duplex. Wat prof. Hepp zeide, gaat eigenlijk in tegen Leeuwarden, waarvan deze hoogleraar eigenlijk af wil. Maar zoo moeten we de zaak niet stellen. Nimmer is tegen de uitspraak van Leeuwarden een gravamen ingediend. De commissie heeft in haar conclusies niets anders gedaan dan de uitspraak van Leeuwarden verduidelijken. Spr. verdedigde nader de voorgestelde tweede conclusie, die den kerkeraden tot steun kan zijn. Men ga niet opzij omdat er dan moeilijkheden komen bij tuchttoefening en nominering van ambtsdragers.

Men mag niet elke vereeniging, die neutraal wordt genoemd, veroordeelen, want er zijn technische vereenigen waar Gereformeerden op hun plaats zijn. Natuurlijk komen in een gemeenschappelijke organisatie stroomingen voor. Maar als men een pleidooi houdt voor nationale eenheid wil spr. het doen voor de Christelijke eenheid. De kerk heeft tot taak en roeping te doen wat zij kan. Dat onderschrijft spr. met prof. Schilder gaarne. Spr. wil met dr. v. Es niet discussiëren over de vraag of Chr. vakorganisatie noodig is voor arbeiders dan voor werkgevers. De werkgeversorganisaties hebben zich ook wel aan liberale zijde in den politieke strijd geworpen.

Spr. ontkent tegenover ds. Diemer, dat de voorgestelde conclusies de conscientie binden.

De commissie heeft geen oogenblik beweerd, dat waar dit kan, de nationale eenheid moet worden bewaard. Maar met dit argument heeft men vaak de Chr. organisatie gediskwalificeerd. Spr. deed een dringend beroep op de Synode, om de voorgestelde conclusies toch niet te verwerpen!

De conclusies kwamen nu één voor één in behandeling. Dr. Thijs ontwikkelde bezwaren tegen de eerste conclusie. Ook ds. D. Hoek achtte die conclusie veel te algemeen.

Prof. Dijk verdedigde nader deze conclusie, die voor spr. zeer duidelijk is.

Prof. dr. D. Nauta stelde een redactiewijziging voor, waardoor aan de bezwaren van dr. Thijs werd tegemoet gekomen.

De Synode besloot de conclusies naar de commissie te retourneren om een nieuwe formulering te overwegen in het licht van de gevoerde besprekingen.

Hierna bracht prof. dr. F. W. Grosheide rapport uit over het rapport van den quaestor der Synode van 1936. Het rapport werd goedgekeurd en de quaestor gedechargeerd, terwijl t.a.v. een bepaalde zaak een nader onderzoek zal worden ingesteld.

Nadat dr. W. A. v. Es over een bezwaarschrift had gerapporteerd, ging de Synode ten besluite nog even in comité-generaal.

Dinsdagmorgen komen de zaken van de Theol. School aan de orde, minus de kwestie van het jus-promovendi.

De vijftiende zitting.

In de Dinsdag te Sneek gehouden vijftiende zitting was burgemeester A. Warnaar van Hazerswoude voor het eerst aanwezig als primus-afgevaardigde van Zuid-Holland-Noord. Door op te staan van zijn zitplaats, betuigde hij instemming met de belijdenisschriften.

Ingekomen was een schrijven van ds. S. J. P. Goossens te Amersfoort, die er sterk bij de Synode op aandrang zijn zaak niet tot een verdaagde Synode aan te houden, zulks om allerlei stoffelijke en geestelijke redenen.

De Voorzitter stelde dit schrijven in handen van de desbetreffende commissie.

Ds. W. H. den Houting deelde mede, dat de commissie zelf ook gaarne zulks willen zou, maar dat daarvan geen sprake kan zijn, wijl het rapport nog lang niet gereed is en de zaak toch zoo goed mogelijk moet worden geregeld.

De commissie zal den brief van hr. Goossens nader bezien.

Theologische School te Kampen.

Aan het door de Generale Synode der Geref. Kerken door het Curatorium van de Theol. School te Kampen aangeboden verslag ontleenen we het volgende:

Studenten.

Het getal studenten vertoont de laatste 3 jaar geen sterke schommelingen. In 1938 werden 91 studenten gerecenseerd en 19 nieuwe ingeschreven. Behalve Duitschers en Hongaren is onder hen ook een Oekraïner en een Amerikaan. 46 propaedeutische examens en 42 candidaalexamens werden met goed gevolg afgelegd. Het studentencorps F. Q. I. vierde zijn 15e lustrum. Ook werden weer sociale dagen gehouden en lezingen door mannen van naam, zulks met steun van het curatorium.

De naam der Theol. School.

In verband met de beslissing der vorige Synode tot naamverandering der school in Theol. Hoogeschool, slechts in beginsel en conditioneel werd het advies ingewonnen van de heeren Mr. G. H. A. Grosheide en Mr. Dr. J. Donner of zulks geen schade zou kunnen berokkenen bij erlatingen. Overeenkomstig dit advies stellen curatoren thans aan de Synode voor de naamverandering definitief te maken en officieel vast te stellen als De Theol. Hoogeschool van de Geref. Kerken in Nederland.

De financiën.

De financiën hebben de voortdurende aandacht der kerken nodig. Aan legaten werd totaal ontvangen in de afgelopen 3 jaar f18000,28. Een belangrijke erfenis viel de school in den schoot van wijlen Dr. S. J. Peppink Jr. te Amsterdam, groot f42178,72, een jonge geleerde in de klassieke talen, die buiten den Geref. kerkelijken kring leefde, maar zijn halve vermogen aan Kampen legateerde.

In het fonds voor den zenden hoogleraar was 30 April j.l. aanwezig f28433,21.

Het pensioenfonds had 1 Juli j.l. nominaal als bezit f106081,21.

Curatoren stellen voor de collegegelden van f100,— op f150,— te brengen, te betalen gedurende 4 jaar. Voor de reeds ingeschreven studenten blijft de bestaande regeling van kracht. De regeling is ontworpen naar aanleiding van een voorslag van directieuren der V. U., die dit bedrag eveneens

zullen vaststellen als de Synode het voorstel zal hebben aangenomen.

Curatoren hebben ingevolge opdracht der vorige Synode een onderzoek ingesteld naar de wenschelijkheid en mogelijkheid van inkomsten der school volgens omslagstelsel. Zij achten dit wel mogelijk, maar allermint wenschelijk, wijl een quotumstelsel de offervaardigheid veel minder kan activeren.

Het Promotierecht.

N.a.v. de opdracht van de Synode van 1936 om een advies uit te brengen en z.m. voorstellen te doen ten opzichte van het z.g. promotierecht en den zenden hoogleraar hebben curatoren wat het eerste betreft zich tot het college van hoogleraren gewend om advies. Dit college antwoordde, dat een ontkennend antwoord moet worden gegeven, waar het er niet in geslaagd is een weg te vinden, waarin allen zich konden vereenigen. Na breedvoerige bespreking deelt het college thans aan de Synode mede, dat het op grond van deze mededeeling geen mogelijkheid ziet een regeling of schikking aan de Synode aan te bieden, waarin aan de curatoren gegeven opdracht wordt voldaan. Het curatorium besloot unaniem aan de Synode terzake geen voorstel te doen. Twee hoogleraren adviseerden tegen.

De zende hoogleraar.

Wat deze zaak betreft benoemde het curatorium een commissie bestaande uit de hoogleraren Dijk en Schilder en de curatoren Keizer, Meyster en Schouten. Deze commissie vroeg een advies aan het college van hoogleraren. Het college stelde voor dat omgezien worde naar een theoloog-classicus, die de vakken van prof. Greijdanus en den lector over kan nemen en die zich tevens wijden kan aan de studie der Patriëstiek. Bij benoeming van een hoogleraar kan dan het lectoraat vervallen. Onderscheiden curatoren achten de benoeming van een zende hoogleraar wel wenschelijk, echter niet noodzakelijk. Waar curatoren ook met de financiële omstandigheden te maken hebben besloten zij na bespreking met het oog op de financiële consequenties uit te spreken het niet verantwoord te achten aan de Synode nadere voorstellen te doen. Van de adviseerende leden stemden 4 tegen dit voorstel en van de 11 aanwezige curatoren eveneens 4. Het curatorium heeft derhalve terzake aan de Synode geen voorstel in te dienen.

Verklaring.

Aan de Gereformeerde Kerken in Nederland enz.

De Generale Synode van de Gereformeerde Kerken te Sneek vergaderd, heeft met dankbaarheid en voldoening geconstateerd dat er in de kerken een hartelijk medeleven met haar arbeid wordt gevonden en dat deze bij voortdurend in den gebede aan den Heere wordt opgedragen.

Door deze geloofs- en gebedsgemeenschap gevoelt de Synode zich gesterkt en bemoeid.

Van dit medeleven getuigen ook verschillende voorstellen en verzoeken aan de Synode toegezonden, die haar methode van arbeid raken, en de mededeelingen over de resultaten daarvan aan de kerken.

Eén verzoek heeft zelfs betrekking op de voorgezette Synode van Amsterdam in 1938 gehouden.

Sommige dier verzoeken doen echter bij de Synode de vrees opkomen of adressanten wel genoegzaam rekening houden met het eigen karakter der Generale Synode als vergadering van kerken, die door middel van haar afgevaardigden, al zijn deze trapsgewijze verkozen, samenkomen, aan welke afgevaardigden krachten de ingediende geloofsbrieven, last en macht tot besluiten is verleend. Elke scheiding die gemaakt zou worden tusschen de kerken en de Generale Synode, moet het kerkelijk leven in bedenkelijke mate schaden.

Dat de kerken gaarne van alle beraadslagingen en besluiten volledig op de hoogte zouden willen zijn, laat zich verstaan. Maar wanneer aangedrongen wordt op meerdere openbaarheid der zittingen, volledige toezending aan de kerken van alle rapporten over zaken, „die de kerken in 't gemeen aangaan“, agenda, verslagen en verklaringen van al hetgeen ook in besloten zittingen is behandeld, dan moet de Synode zich tegen het inwilligen van zulke wenschen ten sterkste verzetten. De Synode vergadert slechts dan in besloten zitting als dit met het oog op het welzijn der kerken voltrekt noodzakelijk wordt geacht.

Als de aard van hetgeen besproken en besloten is, zulks gedooft, geeft zij daarvan in publieke zitting mededeeling. Maar meermalen zal juist het belang der kerken het meest gediend worden als zulke mededeelingen voorloopig of geheel achterwege blijven. Ieder zal toch bij eenig nadenken inzien, dat in besloten zittingen tuchtzaken en zaken van persoonlijke aard aan de orde kunnen komen, waarover geen mededeeling kan geschieden, zelfs niet aan kerkeraden die daarbij niet betrokken zijn.

De Synode hult zich, wanneer zij „in comité“ vergadert, niet in geheimzinnigheid, maar zij beweegt zich in de Schriftuurlijke en historische lijn. Reeds bij het dusgenaamde Apostel-convent, waarvan in Hand. 15 sprake is, werden blijkbaar zonder tegenwoordigheid der gemeente over ernstige zaken bindende beslissingen genomen; ook de Dordtsche Synode vergaderde in besloten zitting als dit noodig werd geacht. Onze Generale Synodes hebben deze praktijk steeds gevolgd.

Wat de rapporten betreft, wordt door de Synode voor elk geval afzonderlijk bepaald of deze aan of op de eerstvolgende Synode ingediend, dan wel tevoren aan de kerken toegezonden moeten worden, opdat deze er behoorlijk kennis van nemen en haar insicht en oordeel den arbeid der Synode ten goede kunnen komen. Aan de Synode zelf moet echter onverminderd het recht gelaten worden daarover te beslissen.

Het zou de Synode tot groote voldoening zijn als nog meer dan tot dusver met deze gezonde beginselen van het gereformeerde kerkrecht gerekend werd, opdat alle independentisme van ons geweerd blijve en de Synode het volle vertrouwen der kerken geniete, ook als zij zich bij de bepaling aangaande het al of niet openbaar zijn harer zittingen, bij toezending van rapporten en mededeelingen aangaande haar besluiten leiden laat door voorzichtigheid en bedachtzaamheid, en de eer des Heeren en het heil der Kerken zoekt.

Namens de Generale Synode van Sneek,

Ds. J. L. SCHOUTEN, praeses.
Dr. G. KEIZER, 1ste scriba.
Dr. J. THIJS, 2de scriba.
Ds. F. C. MEYSTER, assessor.

GEREFORMEERDE KERKEN.

Drictal te:

Haarstede: Cand. B. Boelens, hulppred. te Aalten; Cand. J. C. Seegers, hulppred. te Almelo; Cand. C. v. d. Tas te Delft.

Westbroek: Cand. H. J. Banga, hulppred. te Zeist; Cand. A. I. Krijtenburg te Sneek; Cand. J. C. Seegers, hulppred. te Almelo.

Beroepen te:

Slootdorp: Cand. H. J. Banga, hulppred. te Zeist.
Westbroek: Cand. H. J. Banga, hulppred. te Zeist.
Wolfheze: G. Toornvliet te Nieuwerkerk a. d. IJssel.

Aangenomen naar:

O. en W.-Souburg: Th. H. van Andel te St Pancras-Heerhugowaard.
Schoonrewoerd: Cand. H. Herder te Garijp.

Benoemd tot Hulpprediker te:

Arnhem: Cand. L. Zielhuis te Hattum.
Amersfoort: Cand. J. van Buuren te Baarn.
Amsterdam-Noord (Nieuwendam): Cand. F. W. Tjadens te Amsterdam-Oost.
Bloemendaal: Cand. D. van Swigchem te Middelburg.
Enschede: Cand. R. Bakker, aldaar.
Marken (Edam): Cand. J. A. Alberts te Amsterdam-Noord.

C. H. Ph. Krohne. †

In den ouderdom van 89 jaar is te Groningen overleden Ds. C. H. Ph. Krohne, emeritus predikant der Geref. Kerk te Zoutkamp.

Dr. J. H. Bavinck.

Dr. J. H. Bavinck, benoemd Zendingshoogleraar aan de Theologische Hoogeschool te Kampen en de Vrije Universiteit te Amsterdam, zal, naar wij vernemen, Donderdagmiddag 12 October a.s. zijn inaugurele oratie houden aan de Theol. Hoogeschool en Vrijdagmiddag 13 October d.a.v. aan de Vrije Universiteit.

De Soemba-Zending.

De kerkeraad der Geref. Kerk van Zwolle heeft met op 1 na algemeene stemmen, na eenige discussie, gehoord het rapport van Ds. A. H. Munnik, besloten de vraag van deputaten voor de Zending op Soemba, het zendingsveld van de Geref. Kerken van Groningen, Drente en Overijssel, of de kerk van Zwolle in plaats van die van Appingedam als zende kerk wil optreden voor een der miss. predikanten op Soemba, bevestigend te beantwoorden.

„GEREF. KERKEN IN HERSTELD VERBAND“.

Intrede te:

Amsterdam-Zuid: E. L. Smelik. Tekst: 1 Tim. 6:13-15.

GEREFORMEERDE GEMEENTEN.

Beroepen te:

Amsterdam-C. (Looiersgracht): J. D. Barth te Dordrecht.

Bedankt voor:

Middelbarnis: J. D. Barth te Dordrecht.

NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK.

Beroepen te:

Beesd: J. Swijnenburg te Nigtevecht.
Bunschoten: Cand. W. L. Tukker te Hoek van Holland.
Deventer: D. Visser te Nieuw-Helvoet.
Well en Ammerzoden: Cand. B. F. C. de Groot, hulppred. te IJsselmonde.
Melissant (toez.): Cand. A. v. d. Ent te Gouda.
Noordeloos: Cand. W. L. Tukker te Hoek van Holland.
Midlum (toez.): Cand. M. Hanemaaijer te 's-Gravenzande.
Ysbrechtum: Cand. J. E. Wagenaar te Bloemendaal.

Aangenomen naar:

Muiderberg: W. Glasbrouwer te Zwaagwesteinde.
Oldenzaal (toez.): E. Pot te Heino.
Schaarsbergen: J. H. Wessel te Burum (Fr.).
Woubrugge (toez.): D. v. d. Ent Brant te Over-Langbroek.
Ijsbrechtum: Cand. J. E. Wagenaar te Bloemendaal.

Bedankt voor:

Hattum (2e pred.-pl.): J. P. Honnef te Engwierum (Fr.).
Loppersum: J. Dikboon te Drachten.
Schoonebeek: E. Dijkhuis te Wijnjetep.
Vollenhove: B. J. Lietaert Peerbolte te Willemsoord.

Intrede te:

Huizum (Fr.): P. Smits. Tekst: Matth. 5:3.
Vorchten: Cand. Th. C. Frederikse. Tekst: 1 Cor. 1:21.
Westmaas: Cand. Joh. Godthelp. Tekst: Psalm 29:8.

Afscheid van:

Herkingen: A. Sirag. Tekst: Hebr. 11:24-26.
Muiderberg: W. Willemse. Tekst: 2 Tim. 2:8.
Sebaldeburen: B. R. Knottner. Tekst: Ef. 3:17a.

Overleden:

H. H. Barger, em. pred. te Utrecht, 84 jaar.
L. van Dijk, pred. te Uitwerda, 61 jaar.
A. J. Ruys, em.-pred. te Utrecht, 86 jaar.

CORRESPONDENTIE

HERINNERING.

5 OCTOBER geven wij de kwitanties af voor het abonnementsgeld over den termijn 1 October 1939—31 Maart 1940 (ad f2,50 + 15 cts incassokosten). In verband hiermede verzoeken wij onzen abonné's, die, teneinde deze incassokosten te vermijden, er de voorkeur aan geven het bedrag te remitteren, dit vóór genoemden datum te willen doen. (Postrekening 36000). Op het stortingsbewijs gelieve men het juiste adres te vermelden, waaraan het blad gezonden wordt.

Na 5 October dus s.v.p. niet meer giroeren. Dit geeft slechts verwarring en onnodige moeite in onze administratie!

DE UITGEVERS.

Theologische Hoogeschool te Kampen.

De inschrijving van nieuwe Studenten en de recensie is vastgesteld D.V. op Woensdag 11 October a.s. des middags om twee uur.

Zij, die zich, op grond van een Diploma Eind-examen Gymnasium of Staats-examen willen laten inschrijven, worden op 11 October verwacht des morgens om 10 uur.

Namens het College van Hoogleraren
Dr. K. DIJK, Secretaris.